

Кулик І. О.,

*аспірант кафедри публічного управління та проектного менеджменту
Навчально-наукового інституту менеджменту та психології
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
Національної академії педагогічних наук України
м. Київ, Україна*

КОНЦЕПЦІЯ НАЛЕЖНОГО ВРЯДУВАННЯ У ПУБЛІЧНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

Одна з трьох основних концепцій управління у публічному секторі (поряд із традиційним врядуванням та новим державним врядуванням) це – належне врядування, також – належне урядування (Good Governance). Під «врядуванням» розуміється процес прийняття та реалізації певних рішень.

У сучасному розумінні публічне управління пов'язане з функціонуванням ефективного адміністрування за мінімізації витрат ресурсів та активного залучення громадян до процесу управління.

Впровадження моделі «належного врядування» (Good Governance), як концепції, комплексно вирішує питання реформування всієї публічно-владної сфери в бік демократизації та імплементації міжнародних стандартів державотворчої практики. Ефективне впровадження в Україні європейських принципів належного врядування є можливим за умови системного реформування виконавчої влади, яка є внутрішньо суперечливою, зараженою корупцією та закритою від суспільства. Отже, адаптація принципів належного (доброго) врядування (Good Governance) повинна бути спрямована на розширення сфери участі громадянського суспільства в управлінні з гарантування максимального врахування економічних, соціальних і політичних пріоритетів всіх груп населення під час прийняття владних рішень. Така модель повинна бути складною, багаторівневою, з механізмами зворотного зв'язку між владою, суспільством і людиною[1, с. 129].

Варто зауважити, що складна соціально-економічна ситуація, зростання суспільних вимог різного ступеня – ускладнюватимуть врядування в Україні найближчими роками. Конструктивність у відносинах держава – суспільство суттєво залежить від практичного впровадження принципів належного врядування, насамперед, таких, як участь, справедливість та інклюзивність, орієнтація на консенсус, підзвітність та прозорість.

В Україні вже є певні механізми, які передбачають обговорення питань державної політики, насамперед, громадські ради, публічні консультації, опитування на Єдиному державному порталі електронних послуг та в застосунку Дія. Однак, під час їх застосування приділяється недостатньо уваги характеристикам, які могли б забезпечити їх деліберативність. Посилення деліберативної демократії у повосенній Україні може передбачати такі напрямки: вдосконалення вже наявних механізмів публічних обговорень через доповнення їх елементами деліберативності та вивчення, адаптацію і впровадження додаткових механізмів. Насамперед, увагу слід звернути на громадську думку в рамках раціонального і аргументованого публічного дискурсу, спрямованого на досягнення консенсусу, що може бути корисним під час вирішення складних, соціально чутливих питань. При цьому системне впровадження цього механізму полегшить те, що за останні роки в Україні вже накопичено, тобто певний досвід проведення діалогових заходів та публічних консультацій з діалоговим підходом. Ще одним перспективним механізмом, який застосовується, зокрема, в ЄС, є деліберативні опитування [2, с. 11].

У зарубіжних джерелах поняття належного врядування розуміють як: 1) «таке, що визначає інституційне середовище, у якому громадяни взаємодіють між собою та з урядовими структурами і їх службовцями»; 2) «таке, що превалює, якщо уряд керує публічними справами у ефективний, прозорий та відповідальний спосіб, та якщо поінформовані представники суспільства/громадян беруть участь та залучені разом з урядом до досягнення взаємовигідних цілей (завдань) соціального, економічного та культурного розвитку» [3, с. 77].

Необхідно звернути увагу на той факт, що до стандартів належного врядування у працях європейських дослідників сьогодні відносять: належне законодавство; законність; участь; прозорість процесу прийняття рішень; доступ до інформації; належну адміністрацію; належний персонал; належний фінансовий та бюджетний менеджмент; ефективність; відповідальність та нагляд. Треба зазначити, що цей перелік не є вичерпним, він може доповнюватися новими принципами належного врядування, які неодмінно виникатимуть з огляду на надзвичайно стрімкий розвиток та ускладнення суспільних відносин, що спостерігається сьогодні у світі.

Водночас, розвиток механізмів належного врядування в Україні неодмінно має базуватись на принципах європейських країн. До основних принципів належного врядування відносяться: 1) відкритість – державні інституції повинні працювати більш відкрито; 2) участь – якість, релевантність та ефективність політики залежить від участі широкого кола осіб, це посилить довіру у кінцевий результат

політики та інституції, що її імплементують; 3) відповідальність – кожна з інституцій повинна брати відповідальність за те, що вона робить для держави; 4) ефективність – політика повинна бути своєчасною, такою, що забезпечує усе потрібне на підставі чітких завдань, оцінки майбутнього впливу та у випадках, де це можливо, попереднього досвіду; 5) відповідність (узгодженість) – політика та усі заходи повинні відповідати один одному та бути легкозрозумілими.

Складність запровадження в Україні належного врядування на принципах європейських країн зумовлюється низкою об'єктивних факторів, що перешкоджають цьому процесу: високий рівень корупції, спротив проведенню демократичних реформ, застарілість поглядів та підходів до управління як серед державних службовців, так і серед учених, дослідників; упереджене ставлення до пропонуванних моделей реформ. Крім того, помилки під час запровадження європейських принципів належного врядування на практиці можуть призвести до нестабільних процесів: 1) поширення корупції, уповільнення розвитку інститутів ринкової економіки; 2) скорочення соціальних програм, ухилення від сплати податків і зборів, зростання ціни надання адміністративних послуг; 3) поширення політики «подвійних стандартів», застосування поняття «доцільності»; 4) падіння політичної активності у громадян та появи інших пріоритетів.

Однак, попри умови воєнного стану, складність запровадження та інші процеси, шлях України задекларований та веде до Європейського Союзу. Безумовно, перемога України у цій екзистенційній війні стане новим етапом у розбудові держави. Водночас післявоєнний (та наближений до нього) період буде складним, і не лише економічно, він супроводжуватиметься посттравматичними симптомами, що проявлятимуться на рівні всього суспільства.

Отже, із позиції правової та організаційної природи, концепція належного врядування (good governance) виступає як відповідь на виклик, який постане перед Україною у зв'язку з перерозподілом ресурсів після закінчення воєнного стану, та потребою переорієнтувати економіку і публічне управління на вирішення питання загального добробуту, розвиток сучасного адміністрування з високою залученістю суспільних інституцій та активізацією громад.

Список використаних джерел:

1. Ткаля О. В. Розуміння належного врядування за сучасних умов. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2020. Том 31(70). Ч. 2. № 2. С. 125–130.

2. Андрійчук Т. С. Посилення механізмів деліберативної демократії для належного врядування в Україні. *Політикус*. 2022. № 2. С. 7–13.

3. Гришина Н. В. Принципи доброчесності та належного врядування у публічному управлінні. *Право та інновації*. 2020. № 1. С. 75–79.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-303-6-26>

Кучерявий В. М.,

*аспірант кафедри публічного управління та економіки
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського
м. Київ, Україна*

ЗНАЧЕННЯ ЦИВІЛІЗОВАНОГО ЛОБІЗМУ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Одним із важливих ознак демократичного розвитку суспільства в будь-якій державі вважається розвиток цивілізованого лобізму, який покликаний врегулювати суспільні інтереси шляхом доповнення собою конституційний порядок демократичного управління. Цивілізований лобізм виступає своєрідним соціальним інститутом, який діє на законодавчих засадах з метою забезпечення дотримання суспільних інтересів відповідно до принципів відкритості та публічного контролю. У вітчизняних умовах розвиток цивілізованого лобізму залежить від рівня довіри суспільства до роботи органів державної влади.

Найбільш вдало розкрили роль цивілізованого лобізму в органах державної влади такі науковці як О. Войнич, Ю. Зущик, С. Кравченко, В. Кучерявий В. Лисюк, В. Ляшенко, І. Немчинов, В. Сергєєв та інші.

Визначено спершу сутність поняття «лобізм». Так, на даний час існує чимало думок науковців стосовно даного питання. Зазвичай лобізм – це робота суспільства, бізнесу, корпоративних та партійних організацій, які спрямовують свій вплив на органи державної влади задля лобювання приватних інтересів.

Існуючі в наукових джерелах трактування різними науковцями поняття «лобізм» ґрунтуються на теоріях трансформаційних зрушень, формування громадянського суспільства, плюралістичній і корпоративістській моделях груп інтересів та їх легітимації, теорії прийняття рішень тощо. Еволюція наукової думки вплинула на термінологію, окреслила визначення відповідних явищ [3, с. 94].

На думку О. Войнич, лобізм розглядається «як особлива система та практика реалізації інтересів окремих організацій і різноманітних груп громадськості шляхом цілеспрямованого впливу на законодавчі та виконавчі органи державної влади, як невід’ємна складова